

род булото на тълнителите векове

За мистиката на забравените предци

■ Всяко гърво започва живота си от малко семе в пръстта. От семето покълват корените и тънкия ствол, който пробива повърхността. Стволът се издига високо и протяга клони, за да стигне слънцето. Разлиства се, цъфти, после линее и заспива докато не се събуди отново... все така приковано към земята. Нарогът е като гървото. Тръгва от своето парче земя и се стреми към небесата, непреклонен пред стихии. Но колкото и да се стреми да полети, никога не успява. Корените го придърпват към пръстта, напомняйки му от

къде е тръгнал и къде винаги ще се завръща.

На стр. 5

Върховният бог на славяните Перун – бог на бурите и бойците, аналог на Тор от скандинавската митология

Русия е в шах

Завръща ли се руският империализъм или идва началото на края на Путин?

■ Военната инвазия на Руската федерация в Украйна породи множество въпроси, свързани с териториалната цялост и сигурността на Европа. Едно е ясно: в една война винаги има повече от една гледна точка. Защото войната е сблъсък на идеологии.

На стр. 3-4

Върнаха „хартиената демокрация“

Живеем в епоха, в която много от възрастните ползват смартфони и компютри

На стр. 2

+++
ANNANATER
арт
Стр. 8-9

Никола Стоянов:
Музиката ме следва от дете

Полденът разбива предрасъдъци и стереотипи

Това е спорт, който в последно време набира голяма популярност

На стр. 8-9

ДЕТСКА РАДОСТ
И КЪЖИ МИ
Я кажи ми,
Облаки се блъска,
Оголе излиза,
Де си ми летяло?
Не вятър ли
Татко ми казва
И не чу ли
Мама аз говоря:
„Що ли греши
Майто чакло мисли?
То отъ майка
Не те е заблудил!“

Защо България е „вкъщи“?

По стъпките на наши емигранти в чужбина, които се връщат на родна земя

На стр. 6

Фантастичният свят на родния фолклор

Книги, вдъхновени от българската митология

На стр. 8-9

■ Като деца ни плашат с Баба Яга и Торбала. Четем в книжките с приказки за чудноватите създания, змейове и духове. Дори и сега помним топлия глас на баба да ни разказва любимата приказка – онази за смелия юнак, най-малкият от трима братя, който влиза в битка с ламията и я побеждава. С тези истории растяхме като деца, а днес вече четем за още по-невероятни създания и за по-фантастични светове, в които между Доброто и Злото предстои голяма битка, а оръжието на героите е скритата в тях магична сила.

Глобалното затопляне – какво не знаем?

Пет неподозирани причинители на проблема

На стр. 11

Ще потънем ли в храната, която изхвърляме?

В ЕС на боклука отива повече храна, отколкото се внася

■ Всяка година в световен мащаб се изхвърлят около 30% от храната, която е била годна за консумиране.

На стр. 10

Върнаха „хартиената демократия“

Тази политическа некромантия бе започната на 2-ри ноември, когато правната комисия на парламента прие проектозакона на Българската социалистическа партия, предвиждащ промени в Изборния кодекс, които целят връщането на хартиената бюлетина. Първоначалната идея на социалистите беше гласуването отново да стане хибридно, както на изборите за 45-ото народно събрание, проведени през април миналата година.

Те обосноваха действията си с рекордно ниската избирателна активност, която бива загълбочавана поради твърдението, че възрастните българи не могат да се справят с модерните технологии. Това отблъсквало пенсионерите и те се притеснявали да пристъпят към урните.

Тезата на БСП беше подкрепена и от ГЕРБ-СДС, които обявиха, че в никоя европейска държава не се гласува само с машини и дадоха пример с Франция, където машинното гласуване било отхвърлено по съвет на службите за сигурност, поради опасност от хакерски атаки. Към тях се присъедини и Движението за права и свободи, което категорично отхвърли интегритета на машинното гласуване и призова за пълното му отстраняване от изборния процес. От Движението изказа съмнения, че през последната година вотът бил сериозно компрометиран, защото машините били произведени в управляваната от диктаторския режим на президента Николас Магуро Венецуела.

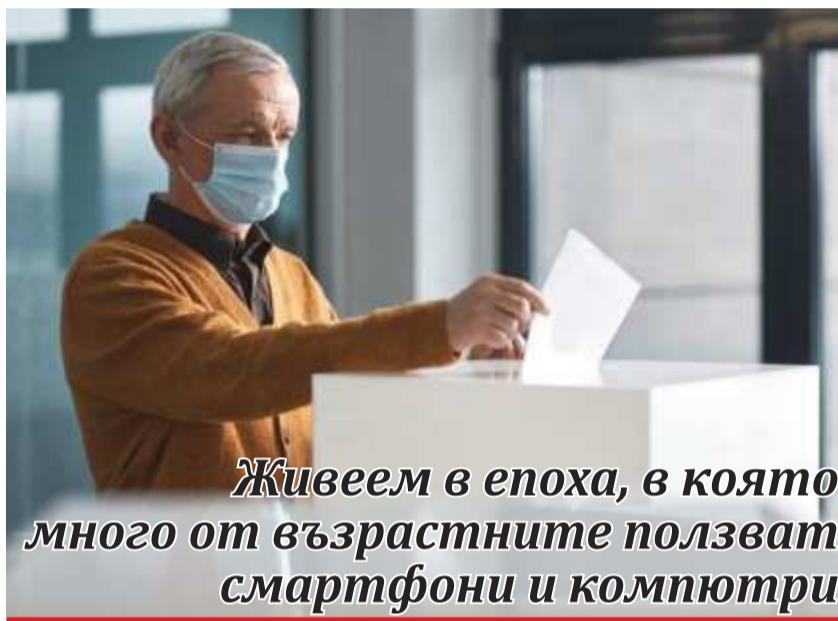
От „Продължаваме промяната“ побързаха да опровергаят твърденията на трите партии, искащи да върнат хартията в изборния процес като обясниха, че настоящата форма на гласуване

значително намалява контролирания и купен вот

и най-важното предотвратява възможността за възникване на недействителни или компрометирани бюлетини. Тяхната теза бе подкрепена и от „Демократична България“.

Но по всичко личеше, че мнозинството се крепи около ГЕРБ, БСП и ДПС. Когато разбра това „Промяната“ се опита да спаси машинното гласуване като предложи точката за преразглеждане на Изборния кодекс да отпадне от дневния ред на правната ко-

Явно Хелюин не успя да изгони тъмните сили от българската политика, защото в първите дни на ноември „хартиеното“ гласуване беше възкресено от мъртвите и отново започна да брои по сцената на българската демокрация.

Живеем в епоха, в която много от възрастните ползват смартфони и компютри

мисия, защото не била преминала през обществено обсъждане. Тяжното желание не бе уважено и те напуснаха заседанието в знак на протест. На излизане депутатът от ПП Милен Матеев заяви, че той и неговите съпартийци няма как да останат в „тази правна комисия, която се диктува от ГЕРБ и грубо нарушава правилника и законодателният процес“. Именно той определи „сговорът“ между БСП, ГЕРБ-СДС и ДПС като „коалиция хартиена бюлетина“.

В същото време предложението на социалистите за изменение на Изборния кодекс беше прието на първо четене с 11 гласа „за“ и само 5 „против“. „Възраждане“ и „Български възход“ също отказаха да подкрепят възкресението на хартиената бюлетина.

„Възраждане“ настоя съставът на Централната избирателна комисия да отразява пропорционалното разпределение на парламентарно представените партии, както и по време на изборния процес да има постоянно видео наблюдение, с цел предотвратяване на злоупотреби. Те аргументираха своето становище с това, че сред сегашните членове на ЦИК има представители на партии, които не са в парламента и това е причина за недоверие от страна на гражданите. Предложението противоречи на приетото от 45-ото

народно събрание законодателство, според което членовете на изборната комисия имат 5-годишен мандат, за да може тя да бъде деполитизирана и по-независима, но въпреки това беше прието.

Борбата за хартията продължи на 4 ноември в пленарната зала, където депутатите приеха на първо четене промените на БСП в Изборния кодекс със 125 гласа „за“ и 100 „против“. Сред тези отказали да подкрепят законопроекта се озова и един представител на социалистите – Явор Божанков. Той се обяви против хартията в изборния процес още в първите дни на новото Народно събрание.

Заради което загуби мястото си в правната комисия

и бързо беше заменен с човек угоден на червената лидерка Корнелия Нинова.

От дебата в залата стана ясно, че „Хартиената коалиция“ смята възрастните членове на българското общество за едва ли не наивни дигитални невежи, които поради старостта си, нямат възможността да се справят с технологиите на новото време, нито пък могат да бъдат научени да ги ползват. Произходът на машините за гласуване е компрометиран, защото фирмата производител е венецуелска и чрез тях ДБ и ПП манипулират избор-

ния резултат, въпреки че устройствата са поръчани и закупени от кабинета „Борисов 3“. В никоя друга държава не се гласува само с машини.

„Промяната“ се опита да оправдае машинното гласуване с доводите, че в годините, когато се е ползвала хартиената бюлетина недействителните гласове са били стотици хиляди, съответно вотът бил изкривен. Дигиталният начин на гласуване предотвратявал контролирания и купен вот. Живеем в епоха, в която голяма част от възрастните граждани ползват смартфони, а някои дори с компютри. Всичко, което им трябва, е само добра информационна кампания, която да им помогне да преодолеят затрудненията им с изборните машини, ако въобще има такива.

Втората битка за възкресението на хартиената демокрация

започна в ранния следобед на 16 ноември. Очакваше се тя да е тежка, но никой не си представяше, че от ГЕРБ ще организират същински вечерски сабат, продължил 18 часа, в които Изборният кодекс беше взривен. По правило на второ четене се разглеждат вече приетите текстове от първо, но това не попречи на хората на Бойко Борисов, подкрепени тихомълком от ДПС и БСП, да приемат куп радикални промени в начинът на гласуване.

Съгласно новите текстове се закрива нереализираният избирателен район „Чужбина“. Той беше въведен от 45-ото Народно събрание, но очакваше резултатите от националното преброяване, спрямо които ЦИК да определи броя на мандатите в него. Целта му беше да даде възможност на българите за граница, които наброяват вече над 1 млн. души, да могат да гласуват с предпочитани за отделни кандидати и

Продължава на стр. 6

Военната инвазия на Руската федерация в Украйна пороги множество въпроси, свързани с териториалната цялост и сигурността на Европа. Чуха се много и разнопосочни мнения, някои, които бяха обективни по своя характер и груги, които прозвучаха като спекулации. Едно е ясно: в една война винаги има повече от една гледна точка. Защото войната е сблъсък на идеологии.

Русия е в шах

Какви са фактите и хронологията на събитията всъщност? На 24 февруари рано сутринта президентът на РФ Владимир Путин реши да предприеме сухопътна операция, която самият той определи като „специална“. Истината обаче е, че той упражни военна сила върху една независима и суверена държава, каквато е Украйна. С този си акт той не само наруши мира в Европа, наложен през последните 75 години след Втората световна война, но и постави началото на процес с изключително опасни последици – на път е да грасне кубрита върху фитила на бомбата. Опасен процес, който може и да не се предотврати с налагането на чисто икономически или политически санкции, на каквито станахме свидетели от началото на военните действия.

В края на 2013 година властта в Украйна се смени, а проруският президент Виктор Янукович бе заменен на поста от считания за един от най-богатите хора в цяла Европа според списание „Форбс“ – Петро Порошенко. Акт, който в никакъв случай не се хареса на Путин, чиито амби-

Завръща ли се руският империализъм или идва началото на края на Путин?

ции винаги са били свързани с контрол върху граничните с Русия държави. Тезата, че разширяването на източния фронт на НАТО с евентуално присъединяване на Украйна към Алианса, се оказа повод за руския диктатор да осъществи инвазия на полуостров Крим. И впоследствие, в условия на военна окупация,

да проведе референдум за присъединяването на Крим

към Руската федерация. Резултатите от референдума бяха ясни предварително: почти 97 на сто се обявиха за присъединяване към Русия. Категоричните резултати провокираха последващите действия на РФ – анексирането на полуострова и обособяването на административен център – град Севастопол. Тези действия отключиха редица сепаратистки вълнения и бяха последвани от самопровъзгласяването на Донецката народна република в пределите на Украйна през 2014 годи-

на. Заедно с отцепилата се по-късно и Луганска народна република, двете заедно сформираха новопризната конфедерация Новорусия.

Така килимът за истинската окупация беше постлан. Путин реши да отстъпи в рамките на няколко години до датата 21 февруари 2022 година. Той по никакъв начин не предполагаше, че в двата сепаратистки района ще избухнат кръвопролитни конфликти на етническо равнище, някои от които дори не намериха място в международните хроники.

В края на 2014 година и началото на 2015-а бяха сключени т.н. Мински споразумения, с които трябваше огънят в района на ЛНР и ДНР да бъде прекратен и в Украйна да бъде осъществена конституционна реформа. Огънят не само че не беше прекратен, но с обявяването на инвазията в Украйна на 24 февруари 2022 РФ наруши и реално се отлъчи от Минските споразумения, в създаването на които самата тя участва. Това събитие

изпреварва с 48 часа същественото – признаването на независимостта на Донецката и Луганската народни републики от Владимир Путин. Това даде ясен знак за неговите амбиции – завладяването на Украйна или най-малкото налагането на руско влияние по модела „Беларус“ или „Кзахстан“. Исканията на Путин за генацификация и демилитаризация на Украйна се оказаха предтект за истинските му амбиции, за които споделят някои от най-върлите му криптици, а именно амбициите за създаване на силна съюзна държава или казано на прост език – възстановяването на Съветския съюз.

По всичко личи, че руският президент очакваше Украйна да капитулира без бой, но със сигурност не очакваше подобна съпротива от страна на украинския народ. И по този начин плановете му се осуетиха. А наложените икономически и политически санкции, удрящи директно по гясната ръка на Кремъл – руската олигархия, принудиха Путин да направи отчаян ход, налагайки

контрасанкции, свързани с плащането на руския газ в рубли

и забраняването на достъпа до Русия на граждани от определените от самия него „неприятелски държави“.

Според руския опозиционер Михаил Ходоровски Путин е допуснал „историческа грешка“, с която всъщност е поставил началото на края си. По думите му Путин от 20 години е заобиколен от съветници, които се страхуват да изрекат истината за украинската съпротива. А загубите, които Русия претърпява и ще

Продължава на стр. 4

Продължение от стр. 3
претърпи оттук нататък, ще бъдат пагубни не само за изхода на войната, но и за бъдещето на руския президент. Путин многократно наруши и протоколите на Женевската конвенция, извършвайки десетки военни престъпления в Украйна. Стрелбите по цивилно население, атакуването на обществени сгради и опасните действия около големите атомни електроцентрали на Украйна, вкл. и Чернобилската, са само част от руските военни престъпления. А проявата на нечовешки жестокости в Буча и Изюм само по себе си е безпрецедентно за XXI век.

През 2014 г. след среща с Путин бившият канцлер на Германия Ангела Меркел заяви, че той окончателно е загубил връзка с реалността и че всъщност неговите амбиции далеч надхвърлят обсега на Европа. Но дали наистина амбициите на Путин са толкова големи? Ако съдим по думите му, че Русия във всеки един момент трябва да се учи от своята история, то

има сериозни поводи за притеснение

Путин ако не друго, успя да събуди заспалия руски национализъм. Но дали ще успее да събуди и руския империализъм от XVIII и XIX век остава енигма. Неведнъж той е споделял симпатиите си към императора Петър Велики, сочейки го като пример за виден гържавник с твърда ръка.

Не са добри сигналите и що се отнася до положението на руската опозиция, с която Путин се справи гротескно. Вкарването на опозиционния лидер Навални в затвора позволи на Путин да действа едностранно и без да се съобразява с никого. Не трябва да забравяме и елиминирането на журналисти, които са върли критици на Путинския режим. Анна Политковская беше убита навръх рождения ден на Путин през октомври 2006 г., докато Борис Немцов бе застрелян по-казно пред Кремъл на 27-и февруари 2015 г. Тези актове доста често се неглижират, но те може би са в основата на разчистването на пътя пред Путин и болните му амбиции. Защото във всяка една история е доказано, че когато бъдат смачкани вътрешната опозиция и съпротива, тогава се отключват портите на едностранната, тоталитарната власт. Путин направи нещо подобно в Русия.

Защо Путин привлече на своя страна представителите на руската олигархия?

Според анализ на вестник „Капитал“ парите от Русия са се вкоренили в западните икономии през последните две десетилетия. Вероятно и в това се крие отговора на въпроса. Путин бавно, но целенасочено привлече олигарсите на своя страна. След раз-

пагането на Съветския съюз те натрупаха състояние, а след това в замяна помагана на властимащите да заздравяват още повече устоите на режимите си – от Елцин, до Владимир Путин. Доста проучвания и анализи сочат, че личното богатство на президента Путин се дължи именно на руските милиардери и олигарси.

„Това е много характерно за нашето общество: както войникът мечтае да стане генерал, така и всеки бандит в Русия мечтае за голям легитимен бизнес.“ Това са думи за олигархията на Анна Политковская, журналистката от „Новая Газета“, вероятно най-опозиционната медия в Русия.

Никак не случайно е и че руската олигархия се оказа и главният обект на наложените санкции от Запада. По данни на списанието „Forbes“ 116 руски милиардери са загубили над 126 млрд. долара за по-малко от две седмици след инвазията на Путин в Украйна. Тези санкции не са удар по олигархията в Русия, те директно удрят по Путин. Той години наред използваше олигарсите като най-голямото си икономическо оръжие срещу Запада.

Руската олигархия възникна още по времето на Михаил Горбачов, но разцветът ѝ се осъществи по времето на управлението на Борис Елцин през 90-те години на XX век. Тогава в контекста на т.н ваучерна приватизация, се създадоха условията малък брой млади и проходащи бизнесмени да станат милиардери. Тяхната печалба впоследствие се натрупа от пренасочването на приходите в чуждестранни банки, а не директно в руската хазна, заради разликата между вътрешните и международните цени на газа, петрола, руските стоки и металите. Тези условия позволиха на десетки хора да натрупат огромни състояния за кратък период

„Това е много характерно за нашето общество: както войникът мечтае да стане генерал, така и всеки бандит в Русия мечтае за голям легитимен бизнес.“

от време и въпреки че Путин наложи известни санкции върху тях по време на първия си мандат като президент на РФ, назначавайки проверки за незаконни сделки и укриване на данъци, нищо не се промени. В крайна сметка почти никой олигарх не бе осъден, а Владимир Путин бързо осъзна, че без икономическото влияние на руската олигархия, той едва ли би имал възможността да осъществи своите дългосрочни намерения.

Ако трябва да бъде поставена оценка за този ход на Путин, то можем да кажем, че той е гротескно от негова страна. Но той осъществи и ход, който не обмисли внимателно. Предприемайки инвазия или просто „специална военна операция“ на територията на Украйна, Путин всъщност си вкара гол в собствената врата, защото в контекста на войнолюбивите си намерения всъщност забрави за по-големият и вечен проблем на Русия – икономиката и технологиите. Русия вероятно завинаги ще остане зависима от икономическия и технологичен прогрес на Запада и именно това поражда въпроса оправдана ли бе агресията на Путин. Какво повече може да бъде постигнато с тази инвазия от просто „демилитаризация и генацификация“? Очевидно нищо, освен спечелването на много врагове.

Едно е сигурно – Путин има план за действие

и той едва ли ще се ограничи само с действията му в Украйна. Едва ли е толкова глупав, за да си мисли, че с един замах от Украйна няма да остане и спомен. Путин желае Русия да бъде фактор както на Европейската, така и на Световната сцена. Плановите му далеч надхвърлят пределите на Украйна.

Защо Путин има интерес към възстановяването на Съветския съюз?

Прег CNN през януари гържавният секретар на САЩ Антъни Блинкен изрази опасенията си относно намеренията на Владимир Путин. По думите му, основната цел на руския президент е да създаде силна съюзна гържава по модела на СССР, за да може да се изгради силна сфера на влияние, каквато съществуваше и преди пагането на Желязната завеса. Той определя също едно подобно желание за „неприемливо“, защото може да се окаже предпоставка за огромна нестабилност или пък за воденето на световни войни. Дали подобни опасения могат да се превърнат наистина в реалност?

Ако направим паралел между действията на Йосиф Сталин в първите му години като ръководител на СССР и действията на Путин в неговото начало на РФ, ще открием доста паралели. Чистката, която осъществява Сталин, справяйки се с всички елементи на опозицията, всъщност е абсолютно аналогична със справянето на Путин с Алексей Навални и опозиционната партия в съвременна Русия. По сходен начин, с твърда ръка през 30-те години, Сталин се разправя с „троцкистите“ и „меншевиките“, които със своята идеология и поддръжници представляваха опасност за неговия режим. Сталин се разправя и с множество руски офицери, които обвинява в измяна. Защо ли се откриват толкова много аналогии в действията на двамата лидери и възможно ли е Путин да следва примера на своите предшественици?

Докъде ще доведе неуспешната инвазия на Путин и дали той ще спре дотук, предстои да разберем в следващите месеци, вероятно и години. Във всяка война обаче умират невинни хора, които нямат амбициите да завладяват света или да упражняват агресия, а просто искат да живеят в мир и спокойствие.

Станислав МИЛЕВ

— Анна Политковская

Тъмните векове в България са така нареченият период на езичесвото. Времето преди славянската писменост и преди покръстването на българите при Борис I, когато прабългари и сла-

вяни все още са два отделни народа – въпреки че живеят в една гържава, всеки вярва в собствените си богове. Религиите и мистиката на забравените предци са нещо, което историците из-

следват от години, но почти не намират отговори заради липсата на артефакти и писмени извори. Именно тази мистерия прави онзи период толкова интересен.

В основата на всички приказки, които познаваме, е християнската вяра, независимо дали се явява като сила срещу злото, или спасение и утеха за човешките души. Приета в българската гържава през 864 г. тази религия дава нови основи на духовния и битовия живот на българи и славяни, променяйки изцяло мирогледа им. Като всяка новоприета религия, и християнството се опитва да представи езичесвото като зло, олицетворявайки го със страшни змейове, хали и ламу и самодиви изкустелки. Езическите богове постепенно са забравени, но наследството им не е унищожено напълно. То продължава да се предава през поколенията, но под бляскавата украса на новата религия, за да изглеждат някак „по-чисто“. В такъв момент изникват въпросите: Какви са били езическите вярвания? Как са виждали света хората, живели тогава. Откъде произлизат приказките?

Прабългарите и славяните са езически народи, произлезли от различни части на света и впоследствие населили нашите земи. След основаването на Първото българско царство двата народа живеят заедно под властта на един владетел, но всеки от тях запазва своите вярвания и традиции.

Много неща относно прабългарите са неясни. Водят се дебати за произхода им и тяхната култура, но едно е сигурно – техният върховен бог е бил Тангра. За разлика от други езически религии в българската върховенен бог е небето, земята, съдникът и самият живот. Няма лице и предците ни гледат на него като на вечно присъствие, което ги заобикаля. Тангра предава своите послания чрез бури или чрез жреци. За да изтълкуват гумите му, духовните водачи принасят в жертва агне или куче, след което проследяват пътя на кръвта му.

Прабългарите почитат огъня. Той им носи защита срещу злото и мрака. Според старите вярвания огънят има и пречистваща сила. На входа на ханската крепост и на всяка юрта се слагат запалени факли, за да попречат на злото да влезе в дома.

Друго вярване е, че ханът притежава т. нар. оренда – божествени способности и качества, които могат да се предават по наследство след смъртта на владетеля или

Под булото на Тъмните векове

чрез убийство. В легендата за хан Крум, който пие вино от черепа на византийския император Никифор I Геник, присъства вярването, че по този начин ханът се сдобива с орендата на врага си. Затова се формира теория, че хан Крум е убит от своите боляри чрез ритуал, наречен „сакрално цареубийство“, за да се предаде орендата на наследника му, без да бъде омърсена.

Древните българи нямат друга форма на писменост освен знаци, приличащи на рисунки, и руни, които служат като някакъв вид азбука. Обаче имат **календар** ¹, чиято система наподобява тази на китайския и до днес се смята за един от най-точните слънчеви календари. Състои се от 12-годишен цикъл, като всяка година е олицетворявана с животното. Тук идва и любопитното присъствие на змея. За прабългарите той е символ на небесата и защитник, докато славяните и християните го уеднаквяват с ламята и халата – неговия зъл еквивалент. **Розетата от Плиска** ² е доказателство, че нашите предци добре са познавали небето, движението на планетите и времето. Официалното значение на розетата е, че седемте лъча олицетворяват седем небесни тела – 5 планети, Слънцето и Луната, а в средата е символът на ханската династия или на бог Тангра, който е в центъра на всичко.

„Няма подобен предмет като розетата нито като форма, нито като руни. Той (медальонът розета) е изключителна находка, по която се спори и се пишат хипотези, но във всяко едно отношение е уникал“, казва археологът

За мистиката на забравените предци

проф. Маргарита Ваклинова пред bTV.

Славяните са многоброен народ, разделен на много племена из половин Европа. Затова не е случайно, че нашият фолклор много си прилича с полския, украинския, руския. При славяните е трудно да се проследят кои вярвания за коя географска област са характерни, защото всяко племе има собствени вярвания. По същия начин някои богове са част от митологията на западните славяни, докато при източните не присъстват. Боговете им имат човешки образ за разлика от Тангра на прабългарите.

Върховен бог на славяните е Перун – бог на бурите и бойците, аналог на Тор от скандинавската митология. Планината Пирин е наречена на него, защото славяните са смятали, че тя е неговото обиталище. Някои от планинските легенди са свързани с него или гецамата му, като тези за Самодивските (Кралевите) езера и каменната камара на връх Безбог.

Самодивите също са със славянски произход, които се запазват във фолклора независимо от установяването на християнството. За тях е известно, че са духове на девственици или девойки, които не са били желани нито на небето, нито на земята. Белите им одежди носят двойствен смисъл. В християнството белият цвят символизира чистота и невинност, докато според славянските вярвания е цвят на смъртта от образа на Мора – богинята на смъртта и зимата.

Славянският фолклор е богат на различни митологични същества, като лесниците – пазители на горите, кукмората и гомовика (стопану-

на) – духове на предци, пазещи гома, таласъми – блуждаещи духове на мъртвци, които целят да изгонят хората от гома им. Да не забравяме и славянската версия на вампира – кръвника, който може да носи главата си в ръка. Нощем застава до нечий прозорец и шепне имената на обитателите на гома и ако някой му отговори в просъница, е обречен да умре.

Една от общите черти, които тези вярвания на славяни и прабългари споделят, е култът към слънцето. Слънчевият бог Дажбог бил сред най-високопоставените в славянския пантеон. Прабългарите пък наричали слънцето Райчо и смятали, че то има майка, брат (Месецът/Луната) и сестри (останалите звезди, сред които е Зорницата).

И двата народа като много групи вярват в Дървото на живота, което крепи света и го разделя на три части – небеса, земя и долна земя (където почиват мъртвите). Разликата е в това, че при славяните Дървото си има и защитник – жар-птица.

Нашата история и култура са много по-богати, отколкото можем да предположим. Ние сме резултат от множество преплетени нишки, които са сътворили идентичността на нашия народ. Историята, мистиката и традициите ни идват от много по-далеч. Тенденцията, свързваща езичесвото с диваци и необразовани хора, не е от скоро. В основата на всяка нова религия или идеология е заличаването на тези предци. Но различните богове, същества и вярвания правят всяка култура различна и разпознаваема. И затова си струва да се гордеем.

Катрин ДИШЕВА

Защо България е „вкъщи“?

Много мина, мъничко
остана,
наближава в село да се
върна,
да се върна майка да
прегърна.

„Я кажи ми, облаче ле бяло“,
Ран Босилек

Защо в миналото е било толкова мило на гурбетчията да се завърне у дома по рогната стряха, а днес сме свидетели на пагубната тенденция сънародниците ни да се изселват масово? И няма какво да ги спре, повярвали в илюзията, че ще намерят по-добър живот някъде там. А няма ли живея тук? Кой ни уби нас и потуши пламъка на бъдещето?

Макар и да е доста по-трудно да се застане срещу процеса на „новото преселение“, ще се опитаме да открием онази светлина, която свети у родолюбците емигранти. Във фокуса на вниманието са именно онези българи, записали се чужденци, но по гуша – нашенци. Нашите герои са завърналите се у нас. Те имат какво да кажат след престоя си извън страната и по една или друга причина се промислено поставят на фикционалната идея за по-добър живот някъде там из чужбината.

Събеседникът ни, който откликва веднага при молбата за разговор, е Иван Стамболиев, изключително начетен и амбициозен млад човек. Сега е на 25 години и върви все по-нагоре, откакто се е завърнал у нас след петгодишен престой в Германия. Там завършва първото си висше образование (специалност „Мехатроника“). Вярва в успехите си, вярва в себе си и обича живота. Той е перфектен пример за човек, способен да подпомогне както собствено си развитие, така и това на страната. Енергичен и мотивиран, той отговоря на зададените му въпроси.

**По стъпките
на наши
емигранти
в чужбина,
които се
върщат на
родна земя**

Избира Германия вследствие на мотивацията си да замине, да изпита нови преживявания и да научи нови неща в гържава, различна от рогната му. По пътя си към успеха в чужбина среща трудности, като за най-значителна определя езиковата бариера. Иван категорично заявява, че е родолюбец, и твърди, че е бил наясно още със заминаването си, че ще се върне у нас. Въпреки това успява да създаде приятелства там (интересен факт е, че повечето му контакти са с наши сънародници, които са заминали да учат точно като него), и се надява, че загърба си оставя хора, които да го носят в сърцата си и да не го забравят. От преживяното там от него и от неговите познати може да определи какво е отношението на немците към „пришълците“ в страната им. Категоричен е, че те не се гледа с добри очи на чужденците.

Откакто младежът се завръща, се е посветил на личностното си развитие. Намира хубава и усъвършенстваща го работа, която го подтиква да намери положителната страна на специалността си. На въпросите: „Какво според теб не е наред в България? Защо сънародниците ни търсят по-добър живот извън страната?“ не получаваме конкретни отговори. Но събеседникът ни дава храна за размисъл: „Това е комплексен процес. Ако погледнем историята, бихме разбрали и причи-

ните. Просто трябва да мине време“. В България го връща мисълта за семейството и близките и би заминал отново, но не като постоянен жител, а за кратко.

След малка анкета с още десет души с подобна история резултатът е, меко казано, оптимистичен и обнадеждаващ. Причината за мигрирането е временна, опиянението по метафоричната „обетована земя“ – също. 85,7% от анкетираните твърдят, че са родолюбци. За тях не е страшна мисълта да пребивават тук, да създадат поколение и да заздравят корените на родината. Сред основните причини за емиграция са получаване на образование и по-добра работа. А най-често срещаният довод за завръщане е семейството, което българските емигранти са оставили. Един от най-запознатите отговори в анкетата е на въпроса „Защо избра да се върнеш?“. „И най-развитата чужбина не може да ме обгрижи така, както родината“. Наблюдава се стабилна тенденция, показваща, че българският дух трудно може да бъде изкоренен. Над 50% от установилите се повторно тук не желаят да

заминават отново. Фактът свидетелства, че все още има поле за развитие в България.

● Според мащабно изследване на Европейската комисия към 2021 г. поне 10% от заминалите българи в чужбина се завръщат в родината си, а голяма част от тях не живеят в София.

Процесът на изселване оставя тук застаряващо население, оставя бедността и разруха загърба си, тук тъннат хора без амбиции. Самоосъзнаването е дълъг и труден процес, който изисква позитивизъм и смелост, а не комфортизъм и страх – предпоставките за масово изселване. Героите на новото време имат надежда и вярват в развитието. Началото на началата настъпва с желанието да градиш живот сред своите и да гариш рогната земя с нови поколения. След плашещите демографски статистики има нужда и от известна доза оптимизъм.

Ралица АТАНАСОВА

Продължение от стр. 2
да имат кандидатски листи.
Увеличава се броят на заявленията, нужни за отваряне на изборна секция зад граница – от минимум 40 на минимум 100.

Машинният вот става де факто хартиен – избирателните устройства се превръщат в „просто принтери“, както се изрази председателят на комисията Радомир Чолаков от ГЕРБ. Мнозинството прие, че за глас ще се брой само разписката, която

Върнаха „хартиената демокрация“

се превръща в принтирана на място бюлетина, а машината няма да съхранява информация за гласуването. Така смисълът ѝ беше обезсмислен, а изборите станаха само хартиени.

Съставът на ЦИК беше увеличен от 15 на 25 души.

Ще има видео наблюдение в деня на изборите, но то няма да бъде записано или с джугуи, ако се случи нарушение,

доказателствата за това няма да бъдат съхранени.

Резултатите от „машинното“ и „хартиеното“ гласуване ще се сумират от секционните комисии.

В крайна сметка алиансът на „градската десница“ и ПП беше разгромен от „Хартиената коалиция“ и загуби битката за Изборния кодекс. „Това, което се случи тази нощ беше фарс и няма нищо

общо с парламентаризма. Това е покушение срещу демокрацията“, възкликна депутатът Андрей Гюров от ПП на сутринта от трибуната на народното събрание. След това от „Промяната“ и ДБ се зарекоха, че няма да участват в парламентарните заседания докато не се гласуват окончателно изборните промени.

Александър ТРАЙКОВ

Фолклор. Понятието е употребено за пръв път от Уилям Томс през 1846 година, като събирателно за литературни и музикални произведения от неизвестен автор. В процеса на културната еволюция значението на понятието се разраства до синкретична кул-

тура, неразривно свързваща, гуховните и материални постижения на нашите предци. Така днес можем да разглеждаме фолклора не само като съвкупност от обичаи, бит, словесно и вокално творчество, но дори като на-рогопсихология. Векове насам, фолклорът е бил крепителна

сила за народа ни в моменти на трудност и поле за изява, самоутвърждаваща и приобщаваща индивида към обществото. Казано накратко, фолклорът е нашето ДНК, уникално само по себе си, обединяващо ни в едно семейство под общото звание – „българи“.

Какво обаче ще се случи, ако един ген фолклорът ни просто изчезне и разберем, че няма кой „да продължи рода ни“?

Разбира се, този катаклизъм не става от днес за утре, но това не бива да е успокоение. Той вече е започнал, а както знаем бавната промяна е и сигурната промяна.

Това бавно развиващо се колективно културно явление сякаш през последното десетилетие наистина изпада в безизходица в опита си да догони забързаното ни съвремие. А главен виновник за това се явяват социалните мрежи, чиито основни ползватели са младите.

Младите поколения малко или много живеят и в един друг свят, виртуален свят, в който няма нация, няма традиция, всички са равни потребители на мрежата. Този свят обезличава и премахва културната ни идентичност, а чуждопоклонничеството е често явление.

Описанието е страшно, но този паралелен свят е всъщност вълнуващ. Потокът от информация е безкраен и постоянен, а комуникацията – улеснена.

Как тогава се очаква един млад човек да се трогне от домашно плетените грешки с български кант на някоя баба или пък от гаден обред при наличието на такова виртуално изобилие?

Младите хора нямат вина, те просто консумират това, което им се предоставя. При липсата на интерес от тяхна страна обаче и след смяната на още едно – две поколения фолклорът ще е просто едно отминало явление, без съгържателност по настоящем.

Много са страните, които се сблъскват с този проблем. Ние обаче няма да обсъдим тях, а за тези които са намерили решение.

Най-ярки примери определено са САЩ, Италия, Германия, Бразилия, Индия. Всички знаем за американския празник „Хе-

ретро-етно

с привкус на модерно

Българският фолклор е по-пъстроцветен от всякога

лоуин“, за каубоите, Деня на благодарността, самбата и фестивалите в Рио, за лова на великденски яйца и още много други.

Но какво ни отличава от тях?

Тези гържави са намерили начин да адаптират традицията си към новото време, посредством онлайн платформи, филми, кино, медуи, музика и добра маркетингова стратегия.

Разбира се, сблъсъкът на традицията с модерното е неизбежен, като често се получава някакъв интересен хибрид между двете. Но какво от това? Все пак фолклорът е жив организъм, който се променя спрямо нуждата от това в конкретен момент.

България вече може да се похвали със своите „будите-

ли на новото време“, макар и малко на брой, които умеят да „лабират“ между модерно и ретро в един госта успешен опит да съхранят българското. Ето и част от тях:

Оратница

Музикалната група „Оратница“ е може би най-яркият пример за иновация и успех в тази кауза. Групата се „ражда“ през 2009 г., а името им идва от името на народния обичай Оратница, изпълняван малко преди Сирни Заговезни. „Оратница“ смесва български фолклор с елементи от съвременни музикални стилове, като гръбстеп, гръм енд бейс, хип-хоп и груги, като музиката им е изцяло акустична. Съчетават се тъпани, гуджериго, кавал и глас. Често се интерпретират български и балкански народни мотиви, пречупени през електронно звучене и премесени с византийско църковно пеене. Заглавията на песните им също имат традиционен характер, като сред най-известните са Гано, Гано от албума Folktron, Vitosha, както и още госта от най – новият им албум Alter Ethno.

Бих определила музиката им като хармонична и зареждаща, свързваща ни с нашите предци.

Дрехи „Везба“

За щастие вече са госта

бранговете, които се ориентират към грехи с български мотиви, а „Везба“ със сигурност са ветерани в това. Всичко започва през 2017-а като обикновен разговор между двама приятели, обединени от своята любов към българското. Моделите им са изчистени и стилни, като шевицата, без излишна натрапчивост, елегантно подчертава извивките на тялото. В сайта им можем да намерим не само разнообразие от модерни грехи с фолклорен елемент, но и информация за шевиците от различните области, като се обяснява символиката на всеки кант.

Картините на Илия Желев

Илия Желев е сред водещите съвременни български художници, които „проповядва“ българското не само в страната ни, а и госта извън нея. През 1994 г. художникът започва да комбинира съвременният минимализъм и абстракционизъм с традициите на българския фолклор в опит да се противопостави на соцреализма. Въпреки осъвременяване на творчеството му оттогава, майсторът все пак успява да запази автентичния си стил. Днес неговите картини са обиколили гържави като Франция, Испания, Германия, Швейцария, Люксембург, Турция и груги.

За щастие все повече хора застават зад тази кауза, като нараства надеждата за просъществуването ни като народ. Няма как да запазим фолклора си непокътнат, а може би и не трябва. Това ретро-етно, с модерен привкус е добра възможност да възвърнем гордостта на младите от това че са българи, а и да покажем прег света, че българският фолклор е по-пъстроцветен от всякога!

Велизара АНГЕЛОВА

© Александър Михайлов

Никола Стоянов: Музиката ме следва от дете

Никола Стоянов е български актьор и музикант. Роден е в София през 1988 г. Завършва актьорско майсторство в НАТФИЗ. Добива популярност с ролята си на Тино в сериала „Революция Z“. В момента се занимава с театър и музика. Свири в The Gentleman заедно с Ивайло Данилов (бас), Дези Желязов – Дидо (барабани), Стелян Радев (китара) и Дези Цветков – Дино (пиано).

Господин Стоянов, защо се занимавате с музика?

Това е вътрешна необходимост, която трябва да съществува при всички артисти. Музиката ме следва от най-ранни детски спомени. Всички в семейството ми имат отношение към нея и в един момент започнах и аз да се занимавам.

Откъде идва псевдонимът Ви – Кольо Млякото?

Идва от времето, когато бях тийнейджър, и всички започваха да пият бира или някоя и

друга „нелегална“ текила по баровете. Но на мен и до ден днешен алкохолът не ми харесва – сега вече пия от време на време, но преди, когато ходех по баровете, ми казваха, че няма как да не пия и ме питаха какво обичам. Аз отговарях, че обичам мляко, и оттогава излезе Кольо Млякото.

Как се събрахте с The Gentleman и как измислихте името?

Аз се познавам поотдално с всички, освен с Ивайло. Със

Стелян и Дино се познаваме от НАТФИЗ. Дино пък доведе Иво. Името според мен е много важно – то е входът към цялото и докато го мислехме с Дино се попитахме какви сме ние всъщност и си отговорихме, че сме аженгълмени. Намерихме кодекса на аженгълмените от различните години и видяхме, че техните ценности са и наши, а самото име няма как ни „лепна“ и затова сме The Gentleman.

Продължава на стр. 15

Пол денсът разбива предразсъдъци и стереотипи

Пол денсът („Pole“ – тилон, „dance“ – танц) е спорт, който в последно време набира голяма популярност в България благодарение на различните участия и събития в публичното пространство. В страната ни отворят врати все повече зали по възрастна и вертикална акробатика, като засега най-много има в София. На места се организират безплатни демонстрации по пол денс, въздушен обръч и воали. Има дори тренировки, които са само за деца. Страната ни е била домакин и на състезания, последното от които се проведе през юни 2019 г.

„Пол денсът със сигурност става все по-популярен в България“, споделя Бахрие Юсеин, която е инструктор по пол денс. Много хора идват пробно и започват да водят и прияти. Така се разпространява думата, че такъв спорт съществува и че не е стриптиз, както и че не е само за жени. Хората започнаха да разбират колко креативен и силов е този спорт. Помагат и участията, които наши треньорки и треньори правят в различни събития и в социалните мрежи.

Спортът датира още от 12 век в Китай, където акробати са изпълнявали сложни трикове на 9-метрови пилона. Много по-късно, през 20-те години на XX век, той добива еротичен характер и е определян като стриптиз. Оттам

Продължава на стр. 12

АМНАТЕР

Януари 2023

Брой 9

Вестник от студентите за студентите

Фантасмичният свят на родния фолклор

Като деца ни плашат с Баба Яга и Горбалам. Четем в книжките с приказки за чудновати създания, змейове и духове. Дори и сега помним топлия глас на баба да ни разказва любимата приказка – онази за смелия юнак, най-малкият от трима братя, който влиза в битка с ламята

Книги, вдъхновени от българската митология

и др. Тези поджанрове определят къде се развива действието – в модерния свят или в напълно измислен такъв; какви са героите – свръхестествени създания, хора със суперсили или нови по вид същества и т.н.

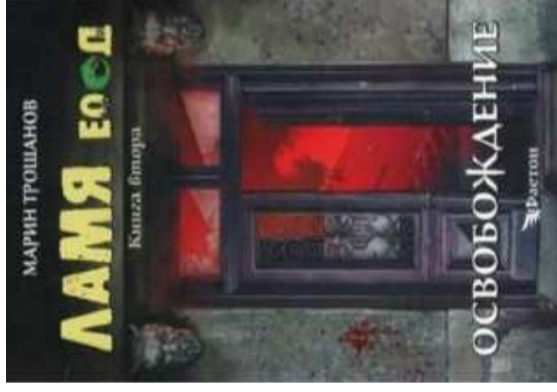
и др. Тези поджанрове определят къде се развива действието – в модерния свят или в напълно измислен такъв; какви са героите – свръхестествени създания, хора със суперсили или нови по вид същества и т.н.

Фолклорно фентъзи?!

и я побеждава. С тези истории разяхме като деца, а днес вече четем за още по-невероятни създания и за по-фантастични светове, в които между Доброто и Злото предстои голяма битка, а оръжието на героите е скритата в тях магична

Популярността на фентъзи романи е голяма. Те дори служат като възновение за много успешни филмови продукции. Не е изненада, че все повече български автори започват да творят именно в този посока, като такива са например

ските читатели на фентъзи това е добре дошло. По този начин те успяват да съпреживяват историята на героите по много по-личен начин, особено ако действието се развива някъде из България.

А когато любимият ти жанр е съчетан с познатите от детството фолклорни приказки и легенди, литературното приключението става още по-въндуващо. Всички онези истории за караконджули, духове и самодиви, хапи и змейове се появяват в осъвременен вид. Българският фолклор се превръща в новото фентъзи.

За коментар по темата се обърнахме към редактора на издателство „Сисела“ Милена Ташева. Тя е сред основателите на най-голямата онлайн платформа за книги и четене у нас – AzCheta.com.

Касия МАДЖАРОВА

Звучи ужасно!

Г-жо Ташева, какво е българско фолклорно фентъзи и съществува ли то като нов вид жанр в съвременната литература?

Фолклорно фентъзи звучи ужасно, нещо като литературен фюзън между несъвместими кухни. Фентъзи жанрът традиционно черпи вдъхновение от митологията и фолклора и ако проследим историята му, ще видим, че е неразривно свързан с тези разказвачески традиции. Под влияние на знакови и дефиниращи жанра книги като „Властелинът на пръстените“ на Толкин основният източник на вдъхновение за фентъзи авторите са скандинавската, англо-саксонската и келтските митологии, както и средновековната европейска история.

Продължава на стр. 12

Когато бях малка, аяда ми с ентусиазъм и гордост посочваше прашните рафтове, разпростирани се на две от стени в неговата стая, обяснявайки ми как е прочел всичките 324 книги, а по-интересните – дори по два пъти. Винаги то слушах с недоумение, поглеждах към

дебелите томове и си казвах, че няма начин един навремето слаб ученик да обича толкова много да чете. Нима е нямало с какво друго да се занимава? Литературата в миналото е била по-интересна и завладяваща от тази, която се издава днес? За мислях се... Защо вече никой не се хвали колко книги е прочел, а вместо това с гордост показва нарастващия брой на последователите си в социалните мрежи?

„Виновникът“ за това явление е именно Интернет. Ако допреди няколко години глобалната мрежа не заемаше особено място в нашето ежедневие, то днес тя е неизменна част от личния и професионалният ни живот. Предимствата ѝ безспорно са много – бърз достъп до огромно количество информация, онлайн запознанства, контакт с хора от целия свят,

Мижката за замени ли книжката?

ното потребление на интернет и социалните мрежи, както и на средата на живот.

Но не може да пренебрегнем и съществуването на електрон-

ните книги – плод на минало и бъдеще, на традиция и иновации. Този нов начин на докосване до литературата не може да се сравни с разликването на

страниците на едно печатно издание и аромата на „ново“, който се носи при отварянето на току-що закупена от книжарниците книга, но поне е средство

за достигане на новото поколение читатели до несобятното творчество на различни писатели.

В тази връзка, според данните от Годишния доклад, младите все още предпочитат да си закупуват книгите от книжарница (33%), някои от тях взимат изданията от познати (22%), а други – от библиотеки и читалища (19%). Само 16% от младежите четат безплатни електронни книги, а 5% си ги купуват.

Каква е ситуацията две години по-късно?

Според националното проучване „Българинът и четенето“, проведено от „Алфа Рисърч“ в края на 2021 г. по поръчка на асоциация „Българска книга“, четенето остава в топ 5 любимите занимания, с които българите запълват свободното си време. Водещо място заема гледането на телевизия. Този дял обаче намалява с 15 до 20 процентни пункта в сравнение с 2016 г., като при по-младите поколения спадът е с над 30 пункта.

Макар основно занимание за над 80% от хората на възраст между 18 и 30 години продължава да бъде сърфирането в

Продължава на стр. 14

шени“ са именно младежите. **Какви са тенденциите при интернет потреблението и четенето сред младежите?**

По данни на Годишния доклад за младежта за 2019 г., изготвен по поръчка на Министерството на младежта и спорта, 86% от хората на възраст между 15 и 29 години използват всекидневно интернет. Мрежата е и техният основен източник на информация. За сравнение – само една трета от младежите хора в страната посочват, че четат книга в момента на провеждане на проучването, докато 68% не четат. Четящите са предимно жени.

В динамичната реалност, в която живеем, е неизбежна промяната. Но няма книгите са отживелица и нямам място сред новото „дигитално общество“

дистанционно обучение и работа, възможност за себеизразяване чрез влогове, постове и снимки, онлайн пазаруване и дори четене на електронни книги. Но зад всички тези предимства се крие и огромната опасност интернет да ни погълне, защото, колкото повече време прекарваме в сайтове и приложения, толкова повече ставаме зависими от тях. „Най-застра-

Ще потънем ли в храната, която изхвърляме?

Всяка година в световен мащаб се изхвърлят около 30% от храната, която е била годна за консумиране. Това се равнява на 614 калории на човек за един ден, заявяват от благотворителната организация ClimateScience. Калории, които, за жалост, отиват на боклука. Увеличаването на хранителните отпадъци се превръща във все по-голям проблем за света, като потърпевшите в този случай сме както ние хората, така и планетата, на която живеем. Извършителите на тези унищожителни действия обаче сме единствено ние самите.

Когато изхвърлим храна на боклука, заедно с нея си отиват и всички ресурси, нужни за създаването ѝ. Освен това, когато тя изгнива, се отделя метан, който е 20 пъти по-вреден от въглеродния диоксид за атмосферата. Европейската комисия уточнява, че метанът образува 10% от общите емисии на парникови газове в Европа и спомага за образуването на озоновия слой. Голяма част от него се отделя и в сектора на селското стопанство. Това значи, че той съпровожда храната от нейното създаване до нейното гниене. И колкото повече се увеличава количеството на хранителните отпадъци, толкова повече се обезсмисля производството на храната, която не е била консумирана.

Може би не осъзнаваме ефектите от някои свои действия на момента. Мислим си, че не е толкова голям проблем, ако няколко пъти седмично изхвърлим нещо, което се е развалило, преди да сме успели да го консумираме. Същото нещо си повтарят още много души. Така стига до резултата от доклада на организацията Feedback EU, който сочи, че в страните от Европейския съюз количеството на хранителните отпадъци е по-голямо от вноса на храна и се равнява на 153 милиона тона годишно. По-голямата част от тях идва от домакинствата, а друга – от производителите, дистрибуторите и продавачите на хранителни продукти.

България е една от страните с най-малко хранителни отпадъци на глава от населението, като проучване на Евростат показва, че за 2020 г. това се равнява на 86 кг. Това може би се дължи на факта, че страните в Източна Европа не предлагат същите финансови условия като тези на запад, което води до по-разумното потребление на храна, съобразено с доходите.

При производството на храната може да се изхвърли едно значително количество от продуктите, които не из-

В ЕС на боклука отива повече храна, отколкото се внася

глеждат добре на външен вид или такива, които изгниват, още преди да бъдат предложени на пазара. Това се явява като предизвикателство за по-бедните страни, в които хората използват стара техника, с която по-бавно и трудно се събира реколтата и лоша инфраструктура, непозволяваща умното използване на ресурси, например на поштелните системи. В много страни също така ресурсите са в по-ограничено количество и ако нямат развита търговия с други държави, това се превръща в предпоставка за настъпването на глад сред населението, както е в голяма част от Северна Корея.

За жалост в едни страни се изхвърлят тонове годна храна годишно, а в други това количество дори не успява да се произведе за същото време. Репортаж на южнокорейската медия „Asian Boss“ разкрива, че във Филипините е разпространено „рециклирането“ на храна, представляваща остатъци, събирани от боклука. Там това се нарича все още „пагнаг“ (термин за остатъчна храна от ресторанти на пагалотски – официален език на Филипините). Цената на една торбичка с месо и ориз се равня-

ва на един лев, а печалбата, която правят продавачите на 6-8 лева дневно. Естествено, никой не би искал да яде рециклирана от сметището храна по своя воля, но хората там го правят, за да оцелеят. Хубавото нещо е, че по този начин тя се оползотворява, а продавачите на „пагнаг“ споделят, че никой от клиентите им не се е оплаквал от стомашни болки.

За разлика от по-бедните страни, в по-богатите количества на хранителни отпадъци се увеличава при продажбата на тези продукти. Работници в супермаркети обясняват, че шансът за продажбата на храната се увеличава пропорционално спрямо нейните количество и външен вид. Хората сме по-склонни да избягваме празните рафтове, защото си мислим, че щом нещо е останало последно и никой не го е купил, значи нагали е хубаво. По тази причина в много магазини касетите с плодове и зеленчуци се препълват, за да изглеждат по-привлекателни за купувачите. А продавачът удовлетворява техните желания, за да спечели финансово.

От друга страна много заведения за хранене изхвър-

лят голямо количество от продуктите си, което иначе биха могли да гарят на хора в нужда. За българските компании това преди може да е представлявало по-скъпа алтернатива, поради разходите за опаковане и транспорт, но сега нещата стоят по различен начин. В тази връзка, по време на брифинг по повод измененията в ЗДДС, политикът Георги Ганев заявява, че вече гаряването на храна би трябвало да излезе по-евтино, отколкото нейното унищожаване. Причината е че върху нея не се начислява ДДС и вече не е нужно всеки продукт да се маркира отделно. Освен това през 2012 г. няколко организации учредяват фондацията „Българска хранителна банка“, с която могат да се свържат компании, притежаващи излишно количество храна, и да го гарят на хора в нужда.

Друго нещо, което се явява като улеснение за транспортирането на храната от една точка до друга, са мобилните приложения срещу хранителното разхищение. В тях човек може да посети ресторант, сладкарница, супермаркет или други места, на които се предлага храна и да закупи такава, останала в излишък, на много по-ниска цена. Така, вместо тя да се изхвърля, може да достигне до нечия трапеза и да спаси значително количество метан за атмосферата.

Много са начините, по които можем да намалим количеството хранителни отпадъци. На първо място обаче трябва да осъзнаем, че това зависи от нашите собствени действия. Какво количество храна си купуваме за седмица, успяваме ли да го употребим, или изхвърляме голяма

Продължава на стр. 11

Климатологът и преподавател в Софийския университет главен асистент Симеон Матев описва процеса на затопляне на планетата по следния начин: „Глобално затопляне, това е промяната, която настъпва в температурните условия на Земята. Причините, които водят до промени в климата, това е комплекс от фактори. Преди са били свързани с промените от чисто ендегенна страна. В съвременността погледом „глобално затопляне“ разбираме промени, настъпили вследствие на антропогенната дейност основно, тоест от това, че ние живеем.“

Глобалното затопляне - КАКВО НЕ ЗНАЕМ?

Всички хора са запознати с парниковия ефект и това, че е основният причинител на глобалното затопляне. Но съществуват и групи, за които почти не сме чували, а също имат тежест към този проблем.

Такива са измененията на почвата. Повечето хора, без съответните познания в областта, не биха си и помислили, че променяйки почвата, ние въздействаме на климата. Но това е точно така. С отговора на въпроса „Кои са по-малко известни причинители на глобалното затопляне?“ климатологът потвърждава това твърдение: „Ние променяме повърхността на земята, а тя е фактор за формиране на климата. Като строим нашите градове, ние вече сме променили един от факторите за формиране на климата.“ Здравата почва предполага здрави растения, които да пречистват въздуха от вредните газове. Унищожавайки почвата ние убиваме и природата, като спомагаме за измененията в климата.

С изсичането на горите освен че лишаваме нашата планета от нейните „бели гробове“, ние добавяме още един фактор към списъка с виновници за глобалното затопляне. **Ние изсичаме 15 млрд. дървета всяка година.** По информация на ООН и ФАО това са 420 млн. хектара горска площ, която се превръща в земя за удовлетворяване на антропогенните нужди. Без дърветата и тяхната способност да преобразуват въглеродния диоксид в кислород, нивата на CO₂ в атмосферата се увеличават. И въпреки компенсаторните механизми на планетата да поема част от вредните газове в океаните, те остават твърде много и допринасят за парниковия

5

неподозирани
причинители
на проблема

Симеон Матев

ефект. За последните 20 години количеството молекули въглероден диоксид на един милион молекули сух въздух е нараснало от 365 (през 2002 г.) на 419, по данни от Атмосферната инфрачервена сонда на НАСА. Според данни на ФАО 40% от обезлесените тропици са резултат от нуждата от земя за отглеждане на храна за животните (царевича и соя), както и да се освободят пасищни площи, което е обвързано с груг причинител на глобалното затопляне като отглеждането на добитък.

Вероятно бихте попитали какво общо имат невинните кравички с глобалното затопляне. Всъщност те са съществена част от проблема. Освен че се отсичат гори, за да има пасищни площи за тях, те допринасят и с груго към проблема с климата. На въпроса „Защо отглеждането на добитък да е от причинителите на глобалното затопляне?“, Симеон Матев отговаря: „Говедата отделят метан при своите естествени процеси, а метанът има **няколко пъти по-силен парников ефект** отколкото въглеродния диоксид.“

Мисията на НАСА за проучване на повърхностен минерален прах следи за присъствието на метан във въздуха и по нейни данни селскостопанският сектор е един от главните причинители на глобалното затопляне. Спо-

рег доклад на ООН 14,5% от годишните емисии на газове с парников ефект са от отглеждането на добитък, което е равно на количеството газове, произведени от всички видове превозни средства в света взети заедно.

„Водата в атмосферата е най-важният причинител на парниковия ефект, но без него не можем – уточнява Симеон Матев. – Трябва да кажем, че благодарение на парниковия ефект, ние имаме тази природа, която имаме днес, защото, ако го нямаше средната температура на Земята щеше да е отрицателна.“

Друга причина за климатичните промени е връзката между геосферите на Земята, които изграждат структурата на планетата. „Климатът е част от т. нар. „климатична система“, която всъщност освен атмосферата, която е носител на климата, крие в себе си и груги геосфери на Земята – казва ученият. – Това са биосферата, литосферата и хидросферата. Това са компоненти, които са взаимосвързани една с друга. И ако настъпи промяна в една от тях, неминуемо след време става промяна и в другите сфери. Когато ние променим част от атмосферата, климатът също се променя, но и климатът ще промени и другите сфери.“

Симеон Матев обобщава: „Средната температура за последните 100 години се е повишила с градус и една десета в глобален аспект... В този градус и една десета несъмнено има естествен фактор, обаче има и антропогенен фактор. Трудно може да се определи колко е едното и колко е другото. Но несъмнено и антропогенния и природния фактор са заедно, ръка за ръка в случая.“

Елена СТОИЛОВА

Ще потънем ли в храната, която изхвърляме

Продължение от стр. 10
част от него, съхраняваме ли го в правилните условия, четем ли надписите на опаковките, преди да приберем продуктите в хладилника... Да не изключваме и факта, че колкото повече ресурси се използват за създаването на един продукт, толкова по-висока става крайната му цена. Ако консумираме храната си по-осъзнато, можем да направим използването на ресурсите по-ефективно, което би се

отразило позитивно на планетата ни и на собствените ни разходи.
Изхвърляната годишно близо една трета от произведената храна в света може да избави милиони души от умираване от глад. Нека се опитаме да я спасим от боклука и да я погарим на тези хора, чийто живот зависи от нея. Нека не потъваме в отпадъците, които създаваме сами.

Ивелина НИКОЛОВА

Пол денсът разбива...

Продължение от стр. 8-9

„Преди хората имаха преубеждения, че пол денсът е еротичен танц и беше свързан със стриптийза, казва Бахрие. Сега вече не е така. Стереотипите в момента са, че това е спорт само за жени, че трябва да си много гъвкав, за да го практикуваш, че трябва да гойдеш в залата силен, за да можеш да правиш каквото и да е. Много хора казват „нямам сила в ръцете“, „възрастна съм за тези неща“, „аз съм мъж, това е женски спорт“ и това ги спира да опитат“, коментира Бахрие.

Истината е, че не се изисква предварителна физическа подготовка, нито пък специални умения. Всеки може да тренира, независимо от пола и годините си. Често на мъжете се гледа с неодобрение, когато тренират пол денс, поради убеждението, че това е типично женски спорт. Но всъщност именно мъжете имат предрасположеност да напреднат по-бързо и да изпълня-

ват по-сложни елементи, защото имат повече сила в горната част на тялото.

Физическата сила и гъвкавостта се придобиват с постоянство, а времето за което някой ще напредне е индивидуално и зависи от различни фактори. Нужни са само смелост и желание, за да започнеш, а по-нататък и мотивация, за да се развиваш. В залата всички са приятелски настроени и преграждат няма, независимо дали идваш да тренираш за първи път или си редовен посетител. Треньорите са хора, на които можеш да разчиташ да те подкрепят и вдъхновяват, дори когато не вярваш във възможностите си.

Пол денсът не е просто спорт, а общност, която те мотивира да се развиваш и да ставаш по-добър, да правиш неща, на които никога не си си представял, че тялото ти е способно. Но най-вече – да вярваш в себе си и да не се отказваш, дори когато ти се струва невъзможно. Той е един от

най-трудните спортове, защото изисква да пребориш гравитацията и страховете си.

„Това няма общо със стриптийза, ти си акробат и не се събличаш за шоуто. Трябват ти 3 определени голи части от тялото, за да тренираш. Голотата е нужна, за да може тялото ти да се закрепва за пилона“, категорична е Доротея, която тренира от 2 години. И добавя:

„Пол денсът развива в теб упоритост, много голям инат и като цяло укрепва личността, защото изисква да преодолееш себе си под всяка една форма. В много случаи тялото ти е способно да изпълни даден елемент, но те спира страха. Затова пол денсът е изключително каляващ – както физически, така и психически.“

А най-голямото предизвикателство е да се освободиш от страховете си, единодушни са нашите събеседници.

Кристина АБАДЖИЕВА

Зодиите са нещо, в което не всеки вярва. Някои хора смятат, че човек проявява своя характер и качества в зависимост от зодията си, докато други твърдят, че зодията няма общо с човешкото поведение. Широката популярност на астрологията поражда въпроса дали тя се чете само за развлечение, или хората наистина вярват в нея и си вадят изводи за някого спрямо зодията му. Несъмнено има и от единия, и от другия тип хора. Този въпрос е строго индивидуален и зависи от възгледите на човек и нагласата му към астрологията.

Проучване направено през 2001 г. от Университета на Западна Англия в Бристол, доказва вярата на жените в зодиакалните знаци. 72% от тях не смятат астрологията за суеверие, а почти 90% заявяват, че търсят информация за зодията на човека, с който са във връзка. Интересно е, че само 15% от жените биха си променили поведението или отношението в зависимост от това какво четат в хороскопа. Това води до извода, че реално хороскопите имат малко влияние върху поведението на жените спрямо любимия човек или околните. Но хороскопите могат да влияят на някои от вярващите в тях хора, които са склонни да си вадят изводи за някого в зависимост от неговата зодия. Все пак е важно дали хороскопът е индивидуален или общ. Това също трябва да се вземе предвид, когато се доверяваме на астрологията. Любителите на астрологията често не се ограничават само до четене на общи хороскопи, но си правят и лични и използват услугите на астролози.

Свързано със зодиите е и понятието „зодиакална съвместимост“. То

най-често се свързва с идеята за съвместимостта в отношенията ни с партньор, доколко си пасват характерите от гледна точка на зодията. Определянето на зодиакална съвмес-

тимост може да стане с помощта на различни приложения в интернет. Някои от тях предлагат дори проверка на съвместимост не само по зодия, но и по имена. Достоверността на този тип астрологични приложения е спорна,

но те имат фенове сред хората със засилен интерес към зодиите. Приложения от този тип претендират, че биха могли да насочат човека към по-подходящи за него зодии от други.

Но доколко зодиакалната съвместимост може да ни помогне в търсенето на партньор? Проучаване, направено през 2007 г. от Университета в Манчестър, анализира 10 милиона брака в Англия и Уелс. Изследването се определя като „най-големият астрологичен тест провеждан някога“. Резултатите сочат, че няма специална съвместимост между хора с определени знаци. Така се оказва, че в търсенето на любов хороскопът не би ни помогнал особено.

Миглена БОБЕВА

В търсенето на партньор хороскопът не помага

Фолклорно фентъзи?! ...

Продължение от стр. 8-9

С годините и натрупването на заглавия, тези сюжети започват да се изчерпват и авторите търсят вдъхновение другаде. Вярвам, че роля в това има и стремежът за разнообразие (diversity) и приобщаване (inclusion) на различни истории, герои, а оттам – и читатели.

Може да се каже, че в момента фентъзито, вдъхновено от славянските митове и българския фолклор, набира скорост. Но всъщност то съществува от доста отдавна – през деветдесетте излизат разкази на Елена Павлова, на Йоан Владимир (псевдоним), в които по наистина забележителен начин се получава това смесване на истории, сюжети и жанрови похвати. Ако има автор, за който съжалявам, че е спрял да пише, това е именно Йоан Владимир.

Има ли нарастваща тенденция за издаване на книги в този жанр?

Определено се забелязва ръст в този тип книги, но това не е запазена марка на българската литература или пазар. Един от първите представители може да бъде „Академия за вампири“ на Ришел Мийд, където имаше доста заемки от руската култура. След това се появиха книгите на Наоми Новик и Катрин Арден.

Българските автори също прегърнаха идеята и много осъзнаха, че фолклорът може да вдъхновява, без задължително да бъде вкарван в псевдопатриотични рамки, да чете проповеди и да създава вредни митове. Вярвам, че именно това ще е жанрът, с който български автори ще „пробият“ на световния масов пазар.

Бихте ли дали пример за книги в този жанр?

Хубавото е, че няма две еднакви. „Червонохалата“ на Цветелина Владимирова напомня повече за приказките, докато „Ламя ЕООД“ на Марин Трошанов кръстосва границата между хорър и фентъзи. Милен Халвов пише детски романи, в които главният герой е наполовина змей, а Симона Панова вплита легендите за змейове и самодиви в местни предания и история. Като споменах детски книги – може би един от любимите ми представители на жанра е именно „Коледари срещу хали“ на Елена Павлова. Друго важно заглавие, разбира се, е „Мамник“ на Васил Попов, който пък има криминален сюжет, историческа линия... „Самодива“ на живеещата в САЩ Краси Зуркова, донякъде книгите на Искра Урумова, които съчетават романс и фентъзи.

Интернет сам по себе си може да се разгледа като полезен инструмент. Достъпът до информация е лесен, можем да стигнем, където си поискаме с помощта на GPS. Ако имаме нужда да си преведем нещо на китайски, можем да го направим за 30 секунди. Естествено, че ако заминем по работа в Тайланд, ще е приятно да видим лицето на майките си с помощта на видео чат. Като цяло комуникацията от разстояние не е никакъв проблем.

Купуват вниманието ни

Проблемът идва, обаче, когато интернет се превръща в бизнес и ние сме продуктите на пазара. Ние не плащаме, за да използваме дадени приложения като Facebook, Instagram, Snapchat, Twitter и т.н. А когато не плащаме за продукта, значи ние сме продуктът. Или по-точно казано нашето внимание е продуктът. Такива глобални компании продават нашето внимание. Запъхват времето ни с реклами, препоръчани видеа, спонсорирани клипове и публикации, които, чрез гениално създаден алгоритъм, имат за цел да ни „приковат“, за колкото се може повече време, в екрана.

Разпространението на фалшиви новини

е в пъти по-голямо, отколкото на истинските. Единственото, което има значение е ние да прогълтаваме да „скролваме“. И ние го правим. Прогълтавайки да го правим, ние не само помагаме на богатите да станат още по-богати, но причиняваме щети и на собствената си психика без да го осъзнаваме. Всички филтри, харесвания, споделяния и т.н. деформират нашите представи и ни внушават измислен, непостижим модел за красота. Има случаи, в които хора се подлагат на пластични операции с цел лицето им да изглежда както с филтър от Instagram. Малко след това такъв тип „филтри“ биват забранени, но... Е, предполагам, че хората, подложени се на операция, все още изглеждат така.

Независимо дали някой гръзва да направи хирургически промени по себе си или не, факт е, че представите ни за красота биват променени и ние започваме да се сравняваме с нещо непостижимо и съответно започваме да се съм-

Социалните мрежи – когато не плащаме за продукта, значи ние сме продуктът

няваме в себе си. Придобиваме неувереност, създаваме си фикция за външен вид. Само, за да успеем да се впишем в тези (чужди?) стандарти.

Пленяващата светлина на екрана, морското синьо на Facebook, магичният цвят на иконката Instagram, обсеивното жълто на Snapchat и т.н. ни вкарват в един виртуален балон, в който се чувстваме защитени, използваме друг код на общуване и макар и физически да присъстваме в реалността, цялото ни внимание е приковано гругаде. Вървим слепешком към една пропаст, всеки е затворен в собствената си гунка със саморъчно защита уста и единственото средство, с което сами сме определили да се свързваме е технологията. Един тих, сив свят, в който цветовете на екрана ни вляят обогряващо. Тази дистанция, която сами си налагаме, ни отдалечава все повече един от друг като хора и ни отнема взаимната човешка топлина, от която по принцип имаме нужда. Прави докосването плашещо и смуцаващо. Прегръдките са почти невъзможни, смеховете, разговорите, влюбените погледи се трансформираха в емотиконки. Дори писането на ръка, отгавна е гемогем.

Откъсваме се от човешкото в нас

Все повече се отделяме от физическата реалност, припъпвайки сетивата си и робувайки на един тотално измислен свят, създаден уж, за да ни сплоти, а той все повече ни разединява. Променя ни, без ние да си даваме смет-

2023

- Има приблизително **4,74 милиарда** активни потребители на социални медии в световен мащаб.
- Почти **59,3%** от световното население използва поне една социална медийна платформа.
- Социалните медии спечелиха **190 милиона** нови потребители през последната година.
- Средно човек харчи **2 часа и 27 минути** ежедневно в социалните мрежи.
- **Facebook** е най-широко използваният социален канал, използван от **2,96 млрд.** активни потребители.
- **52 милиона** хората използват **LinkedIn** за търсене на работа.
- **47%** от глобалните интернет потребители казват, че поддържането на връзка със семейството и приятелите е основната причина, поради която използват социални медии.
- Размерът на пазара на инфлуенсър маркетинг се очаква да нарасне до **17,4 млрд.** долара в 2023.
- **46%** от потребителите на социални медии са жени, а 54% – мъже.

ка за това.

Промената е леко и незабележимо погнесена, но с траен ефект. Ние се пристрастяваме. Като игра на хазарт е. „Колко харесвания ще събера, колко хора ще споделят снимката ми, колко коментари ще получа, колко пъти са гледали публикацията ми?“ Без да осъзнаваме, се обсебваме и потъваме в тази фалшива йерархия в опит да я покорим. Но това е невъзможно. То е като да се опита да разберем фокуса на магьосника. Вниманието ни бива насочено натам накъдето фокусника уска, за да може докато ние наблюдаваме лявата му ръка, той да ни измами с дясната. Същото се случва и в социалните мрежи – докато ние се стремим да бъдем колко се

може по-популярни, те просто продават нашето внимание. Стремят се към техните собствени цели, докато на нас подхвърлят илюзорни цели и амбиции. И ние се превръщаме в кукли на конците.

Кое е първото нещо, което правите сутрин? Знам, със сигурност, че първото нещо, което аз правя сутрин е да си погледна телефона. Защо? Ами нямам представа. Просто не мога да не го направя. Отварям „Фейсбук“, искам да проверя дали някой ми е писал, кой какво е публикувал и така без да усетя съм

изгубила 60 минути от живота си

и то още щом си отворя очите. Ние сме роби на тяхната игра и се справяме отлично, защото не си загаваме съществените въпроси. Знаете ли, че ако една и съща информация бъде потърсена в „Гугъл“ от различни гържави и различни хора, ще излязат противоречиво различни резултати? Заради алгоритъма, който ние сами сме им помогнали да въведат. Ще излезе информацията, която ще ни провокира да останем онлайн.

Живеем в свят, в който не можем да кажем със сигурност, кое е истина и кое е лъжа, не можем да кажем със сигурност дали правим собствените си избори или това са внушени избори. Не можем да разграничим добро и лошо, не можем да ступим поставените окови, защото не знаем дали въобще има окови. Преглавени са ни модели, които ние взимаме присърце да следваме. Приоритети, които ако не изпълним, значи сме се провалили. Тъжен свят, в който даже любовта започна да се отъждествява с обвързване във „Фейсбук“ и разбира се, броя на общите снимки с любимия човек. Тъжен свят, в който се нагяваме всичко това да ни направи щастливи.

Бетина **МАРКОВА**
Източници: Netflix –
„The social Dilemma“

Ако Facebook, Twitter, YouTube и Whatsapp бяха държави, всяка от тях щеше да има повече хора от Китай, страната с най-голямо население в света в момента (1,4 милиарда души).

Керана и космонавтите са музикална група от Пловдив. Начело на групата е певицата Юлия Йорганова, по-известна с псевдонима Керана Космос. Останалите космонавти са Павел Видов (китара), Преслав Пеев (алт саксофон), Николай Бобчев (тенор саксофон), Елена Илчева (бас китара) и Димитър Пенчев (барабани). През 2021 г. излиза първият им албум – „Урса майнър“.

Безкрайният Космос в малка България

Керана, как се събрахте и как измислихте името?

Мисля, че основните хора, които са виновни са за това, че сме се събрали, са Павката и Бобчев, но основно Павката, защото той гоиде при мен и ми предложи да се присъединя към тях, а аз подхожих с много голямо недоверие. Въпреки това отидох на репетиция, а следващия път гоиде Ели. Репетирахме три или четири пъти и решихме, че сме „загубили“. Пеев и Бобчев се включиха един ден преди първия ни концерт. Няколко месеца по-късно и Митко се присъедини. По същия случаен начин измислихме и името – беше импулс. Събрахме се натурално, което мисля, че прави нещата по-хубави.

Как създавате песни? Кои пише текстовете и музиката?

Там става магията, защото аз като мислех „Отлагам“, си го представях реге, но в момента, когато цялата банда го чу, ми казаха, че това е ска. И решихме, че тази песен трябва да е ска. Важното е да се запази сърцето на песента и може да се варира около него, но не трябва да се губи. Аз може да имам една идея, но те я правят на пух и прах и това е голям плюс, защото така успяваме да правим неща, които дори не можем да си представим. Като измислим една песен, я свирим по концерти около година преди да я запишем. По този начин смятаме, че тя успя-

ва да достигне максималния си потенциал. Когато я оставиш малко да отлежи в мозъка ти и да видиш как хората реагират на нея, можеш да разбереш дали си в правилната посока.

Достатъчна ли е българската сцена?

На този етап не сме се развили достатъчно на българската сцена, че да искаме да ходим някъде другаде. Мисля, че първо трябва да успеем да се справим с това да сме и да останем на българската сцена, защото сме нова банда. Пък и музиката, която правим, е за българската реалност и за българите. В момента това е нещото, което основно искаме да правим.

Има ли значение пред колко хора свирите?

Понякога количеството не гарантира качество и понякога е хубаво да имаш малко хора, но те да искат наистина да бъдат там. Това е като споделяната любов – важно е публиката да иска ти да си там и ти да искаш да си при тази публика.

Има ли достатъчно разнообразие в българската музика?

Смятам, че в мейнстрийма няма достатъчно разнообразие, но в ъндърграунда има повече. Винаги може още, но трябва да имаме предвид, че сме много малка държава и пропорционално на това смятам, че има някакъв избор.

Според вас има ли нещо като „фалшива музика“?

Не бих казала, че има. Това че аз не определям нещо като хубава музика, не означава, че то не работи за групи хора. Важното е една музика да те кара да чувстваш. А това, че нещо аз не го разбирам и не го харесвам, не означава, че е фалшива музика, щом има хора, които го слушат.

Имате ли някаква цел или мечта, която искате да постигнете като група?

Моята основна цел е да останем заедно и да продължим да правим това, което правим, още много дълго време.

Нужно ли е изкуството да учи? Или може да е нещо, с което човек да релаксира след работния ден и един вид „да си изключи“ мозъка?

Изкуството е средство, което ти помага да стигнеш на едно различно ниво. Дали

това ниво ще са знания, почивка, релакс или отпускане на духа, това е средство, с което по-лесно стигаеш до това определено място, което целиш. Затова има изкуство, което ти дава знания, изкуство, което ти помага да откриеш себе си и има такава, което просто те забавлява. То ни помага да се развием в дадена посока.

Какво се опитвате да предадете с творчеството си?

Искам да карам хората да чувстват. За мен това е най-голямата ми сила. Не смятам, че съм много добра певица или музикант. Това, в което съм много добра, е да интерпретирам емоции и да чувствам.

Струва ли си човек да се занимава с изкуство?

За мен груг живот не си струва. Пробвала съм да правя груг неща. Започнах да се занимавам с музика доста късно, за разлика от повечето хора, които се занимават с някакъв вид изкуство. За мен това, което правя, не е случайност, а най-съзнателният избор, който някога съм взимала.

Александър ПЕНОВ

Мишката замени ли книжката?

Продължение от стр. 8-9 мрежата, около три четвърти от тях посочват, че не четат в интернет, а основно слушат музика, гледат филми, общуват с приятели и т.н.

А кой в най-голяма степен влияе дали и какво ще четат най-малките?

50,7 на сто от респондентите определят родителите като основен фактор за поддържане на любопитството и любовта на погроставащите към книгите. Други 30,9% посочват учителите, 5,6% – приятелите, 1,1% – груги близки, а 9,6% смятат, че никой не стимулира децата да четат.

Любимо съвместно зани-

Според 37,6% от родителите на погроставащите на възраст от 7 до 16 години децата им са прочели до 5 книги през последната година

мание на родители и деца остава четенето – 38,9% от родителите определят, че четат редовно на своите деца, 44,3% правят това от време на време, а 16,8% предпочитат да гледат филми заедно. Данните посочват, че майките четат на децата си почти двойно повече, откол-

кото техните бащи.

Относно погроставащите на възраст от 7 до 16 години 37,6 на сто от родителите отговарят, че децата им са прочели до 5 книги през последната година, 29,1% – над 5 книги, 1,7% – нито една. 31,5 на сто от родителите не знаят колко книги са прочели

децата им през 2021 г.

Мишката винаги ли заменя книжката?

Неоспорим факт е, че глобалната мрежа е заела трайно място в живота на всички поколения – от малчуганите, които слушат приказки и приспивни песнички в Ютуб, до по-възрастните, които често изказват мнението си по различни обществени проблеми във Фейсбук. Представените проучвания показват, че макар интересът на младите хора към четенето да е по-малък от този към интернет, той все още присъства. И макар да живеем в „дигитално“ общество, мишката все още не е заменила книжката... и силно се надявам това никога да не се случи.

Ирена ПЕТРОВА

Музиката ме следва...

Продължение от стр. 8-9
**Как създавате песни?
 Кой пише текстовете и
 музиката?**

Досега основно аз пишех текстовете, но музиката по-скоро я правим заедно. Сега, след като издадохме нашия дебютен албум „The Very Best“, е нужно групата да мише на друго ниво и да се уточни кой какво и колко дава. Стараем се произведе нието, което излиза накрая, да бъде и на петимата, да „вибрира“ като нас.

Всички текстове на групата са на български, смятате ли да пишете и на английски?

Засега сме само на български, но не е изключено. Иво пише текстове на английски. Ако решим да правим песен на английски, просто ще я направим. В крайна сметка музиката е за хората, а не за професионалистите.

Достатъчна ли е българската сцена?

Зависи от амбициите на човека. На мен лично ми е достатъчна, но не защото не бих станал известен и в чужбина, но човек първо трябва да си копае неговата градинка и чак когато е сигурен за нея, тогава може да отиде да помогне за нечия градинка. Тук доста имаме да покопаем.

Има ли значение прег колко хора свирите?

Разбира се, че отговорът е „не“. Апостол Карамитев е казал, че в залата трябва да си намериш един човек и да играеш с него. Един вид няма значение колко хора има, ти трябва винаги да свиреш. Аз винаги се шегувам, че трябва да е като на Уембли, но не казвам, че е лесно – имали сме концерти с малко хора и е по-трудно да намериш връзката.

Има ли достатъчно разнообразие в българската музика?

Има разнообразие на таланти и на авторска музика, но има и голяма част от артистите, които много лесно се подхлъзват по това да правят имитативна музика – да се правят на известни, за да може и те да станат такива. Хората трябва да черпят повече от вътрешната си енергия.

Според Вас има ли нещо

като „фалшива музика“?

Има музикално фалшива музика. Живеем в такива времена, че всеки може да стане популярен с музика, което е абсурд според мен. Ако не изразяваш себе си чрез музиката, текстовете и поведението на сцената за мен е фалшиво.

Имате ли някаква цел с групата? Или свирите за забавление?

Много е тънка границата. Досега беше за забавление. Всички се занимаваме с други неща – трима сме актьори, Иво има собствен бизнес, а Дидо работи в дизайнерски генерации за коли. Правим го за кеф, което е най-хубавото, но в един момент започнахме да имаме необходимост от това да си определим цел и да я следваме. Постигнахме максимум на това просто да се събираме и да свирим. Публиката ни даде обратна връзка и ние сме длъжни прег тях да се развиваме.

Смятате ли да популяризиате групата чрез социалните мрежи?

Трудно ми е да комуникирам с хората през стъкло. Не е моето. Що се отнася за групата, в някакъв санитарен минимум го вършим – казваме какво ще правим, за да разберат хората. Може би някой ден ще трябва да си наемем човек, който да се занимава с това.

Какво Ви е мнението за израза „музикант къща не хранят“?

Че не е верен, особено в днешно време. Често се спекулира с това „ние, бедните артисти“. Ако си печен – се оправяш, какъвто и да си. Ако не си печен и само мрънкаш, няма значение каква ти е професията, пак няма да се оправяш.

Нужно ли е изкуството да учи? Или може да е нещо, с което човек да релаксира след работния ден и един вид „да си изключи“ мозъка?

Хората, които се занимават с изкуство, имат една специфична трибуна, от която могат не толкова да „преподават“, а да дават пример за някакви морални ценности. Що се отнася до отмарянето, ще направя паралел с днешно време. Преди животът е бил по-бавен и мозъкът неминуемо се е изключвал. Дали ще гледаш морето, или ще отидеш на нивата, там си свързан с природата и мозъкът автоматично се изключва. Затова днес изкуството има и тази функция. Тя не е главна, но я има.

Какво се опитвате да предадете с творчеството си?

Зависи от момента. Гледам да предам това, което на мен ми се случва и това, го което съм стигнал в личния си опит. Понякога споделям лични неща, свързани с живота ми, с опита ми или неща, които съм научил. Може би искам да предам някаква искреност – способността на човек да бъде себе си и да се гържи така, както вътрешно се чувства, а не да се прави на някого.

Струва ли си човек да се занимава с изкуство?

Категорично да. Особено ако има тази вътрешна необходимост, за която говоря. Въпросът не е струва ли си, а по-скоро можеш ли да се откажеш от това. Аз не мога и смятам, че никои истински артист не би трябвало да може да потисне това нещо.

Александър ПЕНОВ

Световното...

Продължение от стр. 16

това, гали Катар е походящ домакин за Световното, тъй като страната не разполага с голямата футболна култура, която е в основата на атмосферата на предишните издания на турнира. По време на връчването на правата за организиране на Мондиала, отборът на Катар е на 113-то място в световната ранглиста и никога не се е класирал за форума, като най-доброто им постижение в Азиатската купа е четвъртфинал през 2000 г. Освен това, Катарската футболна асоциация е известна с натурализирането на чуждестранни играчи за националния отбор.

Покрай съмнителното избиране на Катар за домакин се появили много обвинения за корупция и подкупи по „високите етажи“ на ФИФА. Първите такива излизат още през 2011 г. Три години по-късно е замесено и първото голямо име – вицепрезидентът на ФИФА – Джек Уорнър, обвинен, че е получил подкуп в размер на 2 млн. долара от катарски фирми. В последствие той става един от 11-те висши функционери на ФИФА, задържани за корупция около избора на Катар. Обвинения има и към бившият президент на ФИФА – Сен Благер, който сам определя даването на правата на Катар като „грешка“. Той обаче не е осъден.

Кулминацията на сагата идва през 2019 г., когато е арестуван бившият президент на УЕФА Мишел Платини, по подозрения, че е участвал в корупционни схеми около избирането на арабската гържаба за домакин на турнира. В казуса са намесени и медийни интереси и ТВ права с огромна стойност.

В крайна сметка Световното първенство по футбол в Катар ще се запомни като, може би, най-позорното и противоречиво, поради съпътстващите го множество скандали и съмнения.

Емил КРЪСТЕВ

Вестник „Алма матер“ е курсов проект на студентите от II курс, профил „Печат“, подготвен за печат по време на упражнението в „Учебна редакция – майсторски клас – 4“ с преподавател д-р Зина Соколова, катедра „Пресжурналистика и книгоиздаване“, ФЖМК на СУ, с участието и на студенти II курс, профил „Печат“, в задочна форма на обучение. Графично оформление Александър Иванов

АННАМАТЕР

Брой 10, януари 2023

Вестник от студентите и за студентите
 Издание на Софийски университет
 „Св. Климент Охридски“

Екип: Александър Пенев, Александър Трайков, Бетина Маркова, Велизара Ангелова, Елена Стоилова, Емил Кръстев, Ивелина Николова, Ирена Петрова, Касия Маджарова, Катрин Дишева, Кристина Абаджиева, Миглена Бобева, Ралица Атанасова, Станислав Милев

FIFA WORLD CUP Qatar 2022

Редица противоречия и скандали се заформиха около организацията на Световното първенство по футбол в Катар по отношение както на пригодността на арабската страна да бъде домакин на турнира, така и на справедливостта на процеса по връчването на организаторските права от страна на Международната футболна федерация (ФИФА).

Редица медици, спортни експерти и правозащитни групи разкритикуваха решението поради ограничените футболни традиции на Катар, големите разноски, времето на провеждане и спазването на правата на човека в арабската държава. Многобройни са и обвиненията в подкупи между катарската комисия на Катар и ръководителите на ФИФА.

От 2010 г., когато стана ясно, че Катар ще бъде домакин на Световно първенство през 2022 г., под светлината на прожекторите попада отношението на арабската страна към работниците мигранти, отговарящи за инфраструктурата на турнира.

За Световната купа Катар построи 7 нови стадиона, 100 нови хотела и множество транспортни линии. Около стадиона за финалния мач е изграден цял град. Според правителството на Катар 30 000 чужденци са били наети само за изграждането на стадионите. Повечето идват от Бангладеш, Индия, Непал и Филипините.

През февруари миналата година, в „Градиън“ съобщиха, че около 6500 работници са починали в Катар от началото на подготовката за турнира. Цифрите са базирани на информацията от посолствата на страните в Катар.

През септември 2021 г. „Амнести интернешънъл“, неправителствена организация, занимаваща се с човешките права, разкритикува катарското правителство, понеже не е разследвало смъртните случаи.

Допълнителни обвинения има и относно отношението

Световното в Катар:

корупция, хаос и скандали

Връчването на правата за организирането на Мондиала на азиатската държава се превърна в един от най-големите скандали във футболния свят

към работниците. „Амнести“ обвинява катарски компании в принуждаване на мигранти да работят. В доклада на организацията се казва, че много от тях са живели в мизерни квартири, били са принудени да плащат огромни такси за наем, угържани са им заплати и са конфискувани паспортите им.

Най-големият скандал се пороци около системата „кафала“, при която фирми спонсорират чужденци да работят в страната, но след това им пречат да напуснат. По-късно правителството на Катар премахна практиката, но „Амнести“ разкрива, че компаниите все още оказват натиск върху работниците, за да им попречат да сменят работодателя си.

Поради климатичните условия в Катар, Световното първенство по футбол за

първи път няма да се проведе през лятото, а през зимата. Това само по себе си довежда до много полемики из футболния свят. Мнозина изразиха притеснение, че поставянето на Мондиала по средата на вътрешните първенства на държавите ще създаде много проблеми. В крайна сметка бяха избрани датите 18.11-20.12 за провеждане на турнира.

Голяма част от вътрешните първенства трябваше да променят програмите си, за да ги съобразят с тази на международния турнир, което довежда до силна негативна реакция. По време на обсъжданията за датите, освен запялковците, много официални лица изразиха недоволство от идеята за това турнира да се проведе между ноември и декември. Изпълнителният председател на Английската

висша лига – Ричард Скудамор, дори заплаши, че ще заведе дело срещу ФИФА, тъй като Световното първенство ще попречи на най-популярния период от първенството – коледно-новогодишния.

Друго притеснение, което бе изразено, е, че много играчи ще пропуснат турнира, поради контузии, заради по-натоварената програма преди него, създадена с цел той да може да се вмести в по-удобните месеци откъм метеорологични условия. Екстремни контузии по време на Мондиала също ще са повод за дебати, тъй като те, от своя страна, биха оказали влияние на вътрешните първенства, някои от които са изключително оспорвани.

Според крайни оценки Световната купа струва на Катар приблизително 220 милиарда долара. Това е около 60 пъти повече от сумата, която Южна Африка похарчи за Световното първенство по футбол през 2010 г. – 3,5 млрд. долара. Никола Ритер, германски правен и финансов анализатор, обяснява, че 127 млрд. са изразходвани само за стадиони и съоръжения, а 33 млрд. са похарчени за създаването на нов град, наречен Лусейл, който обгражда стадиона-домакин на откриването и финала на турнира.

Много фенове се усъмниха в

Продължава на стр. 15

